

SZIKORÁNÉ KOVÁCS ESZTER

Bessenyei György Tanárképző Főiskola
Nyíregyháza

József Attila: Ringató c. versének elemzése

1. Holott náddal ringat,
holott csobogással,
3. kékellő derűvel,
tavi csókolással. | 1. | = || 1. ||
6. Lehet, | hogy szerelme
földerül majd mással, | 2. |
de az is ringassa
8. ilyen ringatással. | 3. | || 2. ||

Az „elhallgatás” mint szövegszervező erő

Az egyszerű érzelemfellobbanást a költeményben népdalra emlékeztető dalszerűség fejezi ki. Ennek ritmikai megfelelője az egyszerű népdalforma. A 6 szótagos sorok négyesével alkotnak két versszakot. A vers kis szerelmi dal, a *nagy érzés személytelen kifejezése*. Az érzelem kifejezésének módja a közlés eszközévé válik. „A költemény szabályos tagolása, az egyenletesen visszatérő hangsúlyos szótagok, az ismétlődő magánhangzók, a távolból alliteráló hangok: *csobogással, csókolással, ringassa, ringatással* egyaránt és főként együttesen alkalmasak a ringatásra” (Fónagy 1989, 187). A vers tartalmi, érzelmi, hangulati kiépülését egységbe fogja a címbeli *ringató*. Erre következik igei változata a *ringat* a versindító sor végén, az 1. versszak egyetlen állítmányaként, majd igei- *ringassa* és főnévi alakváltozatának *ringatással* visszatérése a 2. versszak verszáró mondategységében, a 7–8. sor végén.

Az 1. versszak egyetlen mondatégsz, melynek kulcsszava, tartalmi és szerkezeti szervezője a *ringat* igei állítmány. Az igealak alapszava *ring*: »lágyan himbálódzik«, ennek -at igeképzős alakja: *ringat*: »valamilyen állapotba kerül.« A *ringat* igei állítmány mellől hiányzik az alany: *ki?* vagy *mi?* *ringat*. Az alany „elhallgatása” már az 1. versszak természeti képének vonatkozását, értelmezését nyitottá teszi, az értelem síkját a hangulati sík felé mozdítja. A *csobogással* az igei állítmány eszköz- vagy állapothatározója az akusztikai síkot mozgásba hozva, a csobogó víz asszociációját ébresztve építi a vers természeti képét:

*Holott náddal ringat,
holott csobogással,*

A *csobogással* a versszak egyetlen rímpárjának hívóríme, mely a *csókolással* mint a nagy érzés versbeni jelenlétét megnevező fogalommal cseng össze. Ez a rímpár finom természeti képbe burkoltan *tavi csókolással*, a népdalokra emlékeztető módon jelenlévő

természeti háttérrel képes a vers hangulatát megteremteni úgy, hogy a két rímsszó együttesen válik a gyengédség kifejezőjévé. A két rímsszó összecsendése morfológiailag is motivált: mindkettőben az *-ás* igeképző (igéből névszót képző), a *-val* határozórag szerepel, amely a teljes hasonulás eredményeként – a képző *s* mássalhangzójával – azonos módon cseng össze. A két rímsszó alkalmas a sorvégek és a versszak hangulati, érzelmi egységének kifejezésére.

A versszak szervező eleme a mozgáselem. A versritmus a víz, tó hullámzását érzékelteti. A hullámzást a *náddal* első szótagjának hangsúlya indítja el, melynek a két szótagos *holott*: »egyszer, máskor« jelentésében ad lendületet. A nyomatékok hullámzását a hanglejtés hullámzása húzza alá. A nyomatékos szótagokon magasba sülkik a hang. Másból helyettesíti a hanglejtés a nyomatékot. Így a „nagy hullámokon belül (*náddal, csobogással, kékellő, tavi*) kisebb hullámokat is észlelhetünk (*holott*: 1. sor, *holott*: 2. sor, *csókolással*)” (Fónagy uo.). A versritmus teremtette egyenletes „mozgásélmény”, a ringatás vizuális és az akusztikai síkot egyaránt mozgásban tartja. Az 1. versszakot záró *csókolással* szóalak a gyengéd érintés elvont fogalmaként a 2. versszakban a *szerelme* szükségyszerű megjelenését irányítja.

A 2. versszakban a természeti kép lágy hullámzása a szép érzés állapotának kifejezőjévé minősül. Bonyolultabb lesz azonban a mondatstruktúra. A *lehet* feltételes alanyi alárendelő főmondat az 1. versszak mondategységével látszólag ellentétes. A főmondat utalószava (*az*) ugyanis a *szerelme* féltésének, elvesztésének gondolatával „töltődik fel”, tartalmasodik: *Lehet [az], hogy szerelme / földerül majd mással*. Ennek a szép érzésnek a féltését a feltételes alanyi mellékmondat *szerelme – mással* sorvégi kiemelése is erősíti. A főmondat lehetőségként és időben a jövőbe utalva (*majd*) idézte a *szerelme*-féltés mozzanatát. A 2. mondategységhez a *de* ellentétes kötőszóval bevezetett mellérendelő mellékmondat kap-

csolódik: *Lehet, hogy szerelme / földerül majd mással, ^{de} az is ringassa / ilyen ringatással*. A versszak mondategységeinek tartalmi, logikai összefüggése így összegezhető: $((2/a) \rightarrow (3))$.

Az ellentétes utótagú kapcsolás oldja a *mással* negatív hangulati hatását, s egyben a két versszak mondategységei közötti „látszólagos” ellentétet is megszüntetheti: [(1) — (2/a) \rightarrow (3)]. A sorvégi nyelvi elemek szerepe itt is kiemelt, mint az 1. versszakban. A *mással – ringatással* keresztrímes összecsendésben közömbösül a *mással* reális vonatkozása, a felelő rímbe a *ringatással* szóalakban a versszak, de egyben a vers egész hangulati, érzelmi, hangzásbeli harmóniája összegződik. A költemény 1–4. sorában kifejtett a helyzet, a természeti kép (vö. népdalküszöb), az 5–8. sorban a konkrét személyesség nélküli lírai helyzetkép bomlik ki. A költői válasz – a boldog hangulati egységbe beágyazottan – a boldogság múlandóságát, a halk lemondást sugallja. Az elhallgatás a költeménybeli „homály-hangulat” megteremtője.

IRODALOM

Békési Imre: A gondolkodás grammatikája. Szöveg- és mondat szerkezeti elemzések. Tankönyvkiadó, Bp., 1986.

Fónagy Iván: A költői nyelv hangtanából. Akadémiai Kiadó, Bp., 1989.